

Papur Briffio

Masnach, Cytundebau Masnach a Thariffau a'r Effaith ar Iechyd, Llesiant a Thegwch yng Nghymru

Awduron

Michael Fletcher, Liz Green, Iechyd Cyhoeddus Cymru gyda chyfraniadau gan Margaret Douglas, Iechyd Cyhoeddus yr Alban, Courtney McNamara, Prifysgol Newcastle a Laura Morgan, Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Iechyd Cyhoeddus Cymru (ICC) yw asiantaeth iechyd y cyhoedd Cymru.

Mae'n gorff cyhoeddus sydd â chylch gwaith i hybu a diogelu iechyd a llesiant y cyhoedd. Mae'n darparu cyngor iechyd y cyhoedd annibynnol. Mae ei Strategaeth Hirdymor yn canolbwyntio ar 6 maes blaenoriaeth gan gynnwys gweithredu ar:

- Dylanwadu ar benderfyniadau ehangach iechyd
- Hyrwyddo llesiant meddyliol a chymdeithasol
- Hyrwyddo ymddygiad iach
- Cefnogi datblygu system iechyd a gofal gynaliadwy yn canolbwyntio ar atal ac ymyrraeth gynnar
- Darparu gwasanaethau iechyd y cyhoedd rhagorol i amddiffyn y cyhoedd a sicrhau'r canlyniadau gorau posibl o ran iechyd y boblogaeth
- Mynd i'r afael ag effeithiau newid hinsawdd ar iechyd y cyhoedd

O dan Ddeddf Iechyd y Cyhoedd (Cymru) 2017 mae gan Iechyd Cyhoeddus Cymru ddyletswydd statudol i gynnal a chynorthwyo cyrff cyhoeddus ar Asesiadau Effaith ar Iechyd (HIA).

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Diolchiadau

Hoffai'r awduron ddiolch i bawb a gyfrannodd at yr adroddiad ac a roddodd adborth arno. Swyddogion Polisi Masnach Llywodraeth Cymru

ISBN 978-1-83766-766-6

© 2025 Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Gellir atgynhyrchu'r deunydd a gynhwysir yn y ddogfen hon o dan delerau'r Drwydded Llywodraeth Agored (OGL)

www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/

cyn belled â'i fod yn cael ei wneud yn gywir ac nad yw'n cael ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol.

Cydnabyddiaeth i'w nodi i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Mae hawlfraint yn y drefn deipograffyddol, y dyluniad a'r gosodiad yn perthyn i Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru.

Cynnwys

1. Cyflwyniad	4
2. Cytundebau masnach, tariffau a rhwystrau nad ydynt yn dariffau	5
3. Penderfynyddion Iechyd	5
4. Cytundebau masnach cyfredol y DU	6
4.1 Cytundeb Ffyniant Economaidd rhwng y DU a'r Unol Daleithiau (UDA)	6
4.2 Cytundeb Economaidd a Masnach Cynhwysfawr (CETA) rhwng y DU ac India	7
4.3 Cytundeb Cynhwysfawr a Blaengar ar gyfer Partneriaeth y Môr Tawel (CPTPP)	8
4.4 Cytundeb Masnach a Chydweithredu y DU a'r Undeb Ewropeaidda'r Cytundeb Dealltwriaeth Gyffredin	9
5. Effaith tariffau ar benderfynyddion iechyd	9
5.1 Tariffau ar allforion	9
5.2 Tariffau mewnfario	11
6. Astudiaethau Achos	12
7. Casgliad	14
Atodiad	15
Cyfeiriadau	16

1. Cyflwyniad

Mae'r papur briffio hwn yn trafod **effeithiau posibl tariffau masnach ar iechyd, llesiant a thegwch ar boblogaeth Cymru**. Mae wedi'i anelu at randdeiliaid yng Nghymru sy'n gweithio ym meysydd masnach, iechyd y cyhoedd a gwasanaethau iechyd i'w cefnogi i ddeall yn well yr effeithiau posibl y gall tariffau masnach eu cael ar iechyd y boblogaeth.

Mae'n dechrau gyda chyflwyniad byr i gytundebau masnach, tariffau a rhwystrau masnach nad ydynt yn dariffau. Yna mae'n amlinellu'r cytundebau masnach diweddaraf y mae'r Deyrnas Unedig (DU) wedi ymrwymo iddynt cyn trafod sut y gall tariffau effeithio ar iechyd, llesiant a thegwch y boblogaeth yng Nghymru. Mae'n gorffen gyda rhai opsiynau ar sut y gellir ystyried iechyd a llesiant yn well mewn cytundebau masnach a nodi effeithiau tariffau. Yn olaf, mae'n cyflwyno dau enghraifft astudiaeth achos o sut y gall masnach effeithio ar bobl a'r economi yng Nghymru.

Mae negodi cytundeb masnach yn fater a gedwir yn ôl i Lywodraeth y DU, ond mae gan Gymru a'r gwledydd datganoledig eraill eu polisiau masnach eu hunain. **Mae negodi cytundebau masnach yn broses gymhleth, ddeinamig ac anrhagweladwy a dylai darllenwyr nodi y gallai rhywfaint o gynnwys y papur hwn gael ei ddisodli'n gyflym. Felly, mae hyn yn cyflwyno ciplun mewn amser ddiwedd 2025.**

2. Cytundebau masnach, tariffau a rhwystrau nad ydynt yn dariffau

Gall cytundebau masnach rhwng dwy wlad neu fwy leihau cyfyngiadau ar fasnach mewn nwyddau a gwasanaethau a gwneud prynu a gwerthu rhwng gwledydd yn haws ac yn rhatach. Mae rhai, fel y Cytundeb Masnach a Chydweithredu (TCA) a negodwyd pan adawodd y DU yr Undeb Ewropeaidd (UE), yn rhydd o dariffau. Fodd bynnag, mae rhai cytundebau masnach yn cynnwys tariffau (neu drethi) ([Cyfreithwyr Cyfraith Cyflogaeth, 2025](#); [Kane et al., 2025](#)) yn ogystal â rhwystrau nad ydynt yn dariffau (megis gofynion i nwyddau gael eu harchwilio) ([Institute for Government, 2017](#)). Gall tariffau fod yn berthnasol i nwyddau o'r DU a **allforir** dramor neu nwyddau tramor a **fewnforir** i'r DU.

3. Penderfyniadau Iechyd

Mae masnach yn ffactor allweddol sy'n pennu iechyd a llesiant a gall cytundebau masnach sy'n cynnwys tariffau gael effeithiau amrywiol ar **iechyd a llesiant**. Gall yr effeithiau hyn amrywio o'r economi ehangach i lefelau incwm, cyflogaeth, gofal iechyd a bwyd ([Petchey a Cresswell, 2021](#)). Gyda'i gilydd, mae'r ffactorau hyn yn cael eu hadnabod fel y **penderfyniadau ehangach iechyd** a gall eu **heffeithiau amrywio ar draws poblogaethau** ([Dahlgren and Whitehead, 1991](#); [Silva a Petchey, 2023](#); [Sefydliad Iechyd y Byd, 2024](#)). Mae Tabl 1 ([yn yr atodiad](#)) (wedi'i addasu o [Gyfadrn Gwybodaeth Iechyd y Cyhoedd, n.d.](#); [Green et al., 2023](#)) yn dangos y gall yr effeithiau hyn fod yn **gadarnhaol**, ond gall fod effeithiau **negyddol** anfwriadol hefyd ([Green et al., 2024](#); [Barlow et al., 2022](#); [Petchey a Cresswell, 2021](#); [Cyrus, 2018](#)).

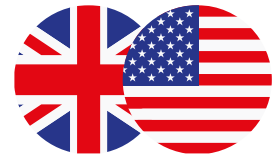
4. Cytundebau masnach cyfredol y DU

Fel gwlad fasnachu annibynnol, mae gan y DU bellach 39 o gytundebau masnach ar waith gyda 73 o bartneriaid. Mae cytundebau mewn grym ar gyfer 72 o bartneriaid ([Llywodraeth y DU, 2025a](#)). Mae'r adran ganlynol yn rhoi trosolwg o rai o'r cytundebau hyn a rhai o'r darpariaethau tariff masnach sydd wedi'u cynnwys ynddynt. Er nad yw'r cytundeb rhwng y DU a'r UE yn cynnwys tariffau, mae wedi'i gynnwys yma at ddibenion cymharu.

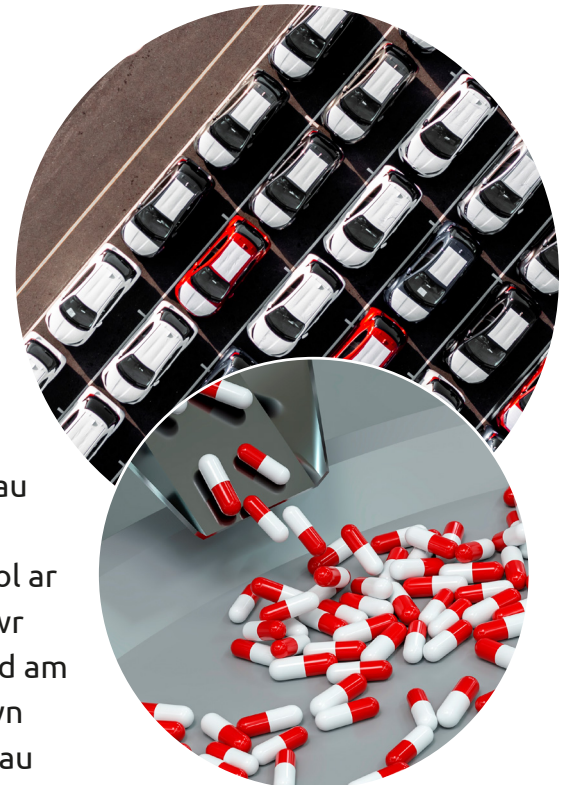
mae gan y DU bellach **39 o gytundebau** masnach ar waith gyda **73 o bartneriaid**

4.1 Cytundeb Ffyniant Economaidd rhwng y DU a'r Unol Daleithiau (UDA)

Ym mis Mai 2025, llofnododd y DU gytundeb masnach gyda'r Unol Daleithiau ([Llywodraeth y DU, 2025b](#)). Ar hyn o bryd mae'r cytundeb yn cwmpasu nwyddau, er bod trafodaethau'n parhau ar gyfer gwasanaethau ([Jozepa and Webb, 2025](#)). Er nad yw'n gytundeb masnach swyddogol, mae'r '**Cytundeb Ffyniant Economaidd (EPD)**', a elwir weithiau'n fargen masnach y DU-UDA, yn femorandwm cyd-ddealltwriaeth heb rwymedigaeth rhwng y ddwy genedl ([Hanson, 2025](#)).

O dan y cytundeb mae **tariff o 10% ar holl nwyddau'r DU a allforir i'r Unol** ([Lester, 2025](#)). Fodd bynnag, ers i'r tariffau gael eu cyhoeddi gyntaf, **mae rhai wedi cael eu lleihau neu eu dileu**, megis tariffau allforio ceir a fydd yn lleihau o 27.5% i 10% ar y 100,000 o geir cyntaf o'r DU a allforir i'r Unol Daleithiau (bron y cyfanswm a allforiodd y DU y llynedd); mae tariffau'r diwydiant dur wedi cael eu lleihau i 25%, sy'n is na'r 50% a osodir ar bob mewnforiwr arall i'r Unol Daleithiau ([Siambrau Masnach Prydain, 2025](#)); ac mae tariffau o 10% ar nwyddau awyrofod wedi cael eu dileu ([Llywodraeth y DU, 2025c](#)). Mae'r EPD hefyd yn nodi y bydd gan y DU driniaeth ffafriol ar dariffau fferyllol ar ôl cytuno arnynt (y DU yw'r ail allforiwr mwyaf i'r Unol Daleithiau) ([Inge a Hug, 2025](#)). Yn gyfnewid am hynny, bydd Llywodraeth y DU yn dileu tariff o 20% o fewn cwota o 1,000 tonnall fetrig ar gig eidion yr Unol Daleithiau ac yn agor cwota di-doll o 13,000 tonnall fetrig ar gig eidion yr Unol Daleithiau. Yn ogystal, bydd y DU hefyd yn rhoi cwota di-doll o 1.4 biliwn litr ar gyfer ethanol yr Unol Daleithiau. Yn gyfnewid, bydd yr Unol Daleithiau yn ailddyrannu 13,000 tonnall fetrig o'i chwota tariff "Gwledydd Eraill" presennol ar gyfer cig eidion i'r DU ([Jozepa and Webb, 2025](#)). Ar wahân i hynny, mae'r cytundeb yn nodi na fydd safonau bwyd y DU ar gyfer mewnforion yn cael eu gwanhau ([Llywodraeth y DU, 2025b](#)).

Disgwylir i'r EDP gael ychydig iawn o effaith, os o gwbl, ar Gynnyrch Domestig Gros (GDP) y DU (y [Sefydliad Cenedlaethol dros Ymchwil Economaidd a Chymdeithasol \(NIESR\), 2025](#)). Serch hynny, mae'r Unol Daleithiau yn farchnad bwysig i Gymru. Roedd gwerth masnach nwyddau rhwng Cymru a'r Unol Daleithiau yn 2024 yn £6.4 biliwn ([Llywodraeth Cymru, 2025a](#)). Allforiodd tua 1,066 o fusnesau Cymru nwyddau i'r Unol Daleithiau yn ystod y cyfnod hwn a mewnfuriodd 1,220 o fusnesau eraill. Yn 2023, yr Unol Daleithiau oedd partner masnach gwerth uchaf Cymru yn ôl gwlad gyda'r allforion mwyaf yn beiriannau ac offer trafndiaeth (yn cyfrif am 5.3% o allforion Cymru) tra bod 8.1% o fewnfurion Cymru yn dod o'r Unol Daleithiau ([Ymchwil y Senedd, 2025](#)).

4.2 Cytundeb Economaidd a Masnach Cynhwysfawr (CETA) rhwng y DU ac India

Ym mis Mai 2025, cytunodd y DU hefyd ar Gytundeb Masnach Rydd (FTA) gyda Gweriniaeth India ar gyfer nwyddau a gwasanaethau. O dan y **Cytundeb Economaidd a Masnach Cynhwysfawr (CETA)**, bydd **tariff cyfartalog blaenorol India ar gynhyrchion y DU yn gostwng o 15% i 3%** ([Llywodraeth y DU 2025d](#)). Mae'r cytundeb yn lleihau 90% o linellau tariff rhwng y ddwy wlad gyda chytundeb pellach y bydd 85% o'r rhain yn dod yn rhydd o dariffau o fewn 10 mlynedd ([Llywodraeth y DU, 2025d](#)).

Bydd tariffau'n cael eu lleihau ar allforion allweddol y DU gan gynnwys wisgi Albanaidd a jin (wedi'u lleihau ar unwaith o 150% i 75% ac yna'u gostwng ymhellach fyth i 40% dros y deng mlynedd nesaf); mae nwyddau eraill gyda thariffau is yn cynnwys colur, awyrofod, cig oen, dyfeisiau meddygol, eog, peiriannau trydanol, diodydd meddal, siocled a bisgedi. Mae tariffau gostyngedig ar nwyddau a fewnforir i'r DU o India yn cynnwys dillad, esgidiau a chynhyrchion bwyd ([Llywodraeth y DU 2025d](#)). Mae manylion pellach y cytundeb i'w cyhoeddi eto.

Mae Llywodraeth y DU ([2025d](#)) yn dweud ei bod yn disgwyl i'r cytundeb gynyddu masnach ddwyochrog gan £25.5 biliwn, Cynnyrch Domestig Gros (CDG) y DU gan £4.8 biliwn a chyflogau gan £2.2 biliwn bob blwyddyn yn y tymor hir.

Mae India yn cynrychioli marchnad bwysig i Gymru. Yn 2024 allforiodd tua 256 o fusnesau Cymru nwyddau i India a mewnfuriodd 389 o fusnesau nwyddau. Roedd cyfanswm y fasnach nwyddau rhwng India a Chymru yn werth £762.8 miliwn, gyda masnach gwasanaethau amcangyfrifedig yn £373 miliwn yn 2022 ([Llywodraeth Cymru, 2025b](#)).

4.3 Cytundeb Cynhwysfawr a Blaengar ar gyfer Partneriaeth y Môr Tawel (CPTPP)

Ym mis Rhagfyr 2024, ymunodd y DU â'r **Cytundeb Cynhwysfawr a Blaengar ar gyfer Partneriaeth y Môr Tawel (CPTPP)**. Bloc masnach Asia-Môr Tawel yw'r CPTPP sy'n cynnwys 11 gwlad ynghyd â'r DU. Yr aelodau gwreiddiol yw Awstralia, Brunei Darussalam, Canada, Chile, Japan, Malaysia, Meccsico, Seland Newydd, Periw, Singapore a Fietnam. Mae'r cytundeb yn cwmpasu nwyddau a gwasanaethau.

O dan y cytundeb **bydd mwy na 99% o allforion nwyddau cyfredol y DU i aelodau CPTPP yn rhydd o dariffau**. At ei gilydd, mae Llywodraeth y DU yn amcangyfrif, erbyn 2040, y gallai'r cytundeb roi hwb i economi'r DU o tua £2 biliwn y flwyddyn ([Llywodraeth y DU, 2024a](#)). Dywedodd asesiad effaith o'r cytundeb (a gyhoeddwyd gan Lywodraeth flaenorol y DU) ([Llywodraeth y DU, 2024b](#)) y **bydd ymuno â CPTPP yn y pen draw yn dileu bron pob tariff a osodir ar fewnforion y DU o genhedloedd CPTPP**. Fodd bynnag, mae gan y DU gytundebau masnach dwyochrog eisoes gyda 9 o'r 11 gwlad CPTPP ac mae llawer yn gweld y manteision o ymuno â CPTPP fel rhai geo-wleidyddol yn hytrach nag economaidd ([Webb, 2024](#)).

...y gallai'r cytundeb
roi hwb i economi'r
DU o tua £2 biliwn y
flwyddyn

Yn y flwyddyn a ddaeth i ben ym mis Mehefin 2023, roedd 5.8% o gyfanswm allforion nwyddau Cymru gyda gwerth o £1.2 biliwn wedi'u bwriadu ar gyfer gwledydd sy'n aelodau o CPTPP. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud bod y rhanbarth yn bwysig i Gymru ond mae hefyd wedi mynegi amheuan ynghylch rhai agweddau ar y cytundeb ([Llywodraeth Cymru, 2023](#)). Mae'r amheuan hyn yn cynnwys bod y CPTPP yn gytundeb amlochrog presennol, sy'n golygu bod yn rhaid i'r DU brofi cydymffurfedd â thelerau presennol cytundeb CPTPP, gan fethu â chyrraedd yr uchelgais y byddem fel arfer yn ei ddisgwyl mewn Cytundebau Masnach Rydd newydd a chynhwysfawr. Ar ben hynny, gyda Llywodraeth y DU hefyd yn llofnodi cytundebau masnach dwyochrog gydag aelodau CPTPP, mae'n anodd deall o ble mae manteision ychwanegol yn dod i gynhyrchwyr Cymru. Yn olaf, dylai pwysigrwydd marchnad yr UE fod yn hanfodol a rhaid i unrhyw Gytundeb Masnach Rydd newydd beidio â niweidio'r berthynas fasnach rhwng y DU a'r UE na gosod cysail ar gyfer cytundebau masnach yn y dyfodol gyda phartneriaid masnach eraill ([Llywodraeth Cymru, 2023](#)).

4.4 Cytundeb Masnach a Chydweithredu y DU a'r Undeb Ewropeaidd a'r Cytundeb Dealltwriaeth Gyffredin

Yn 2021, cytunodd y DU a'r UE ar **Gytundeb Masnach a Chydweithredu (TCA)** a daeth aelodaeth y DU o'r farchnad sengl a'r undeb tollau i ben. Yn dilyn newid llywodraeth ym mis Mai 2025, cynhaliodd y DU-UE uwchgynhadledd gyda'r bwriad o gryfhau cydweithrediad dwyochrog rhwng y ddau barti o bosibl. Mae'r Ddealltwriaeth Gyffredin rhwng yr UE a'r DU yn nodi canlyniad y sgysiau hyn, sy'n cynnwys newidiadau pellach i'r TCA gan gynnwys **dim tariff sero a dim cwtâu** ar holl fasnach nwyddau'r UE a'r DU sy'n cydymffurfio â rheolau tarddiad. Mae'r TCA a'r Ddealltwriaeth Gyffredin ill dau yn cynnwys ymrwymiad parhaus i 'faes chwarae teg' ([Llywodraeth y DU, 2025e](#)).

Yr UE yw partner masnachu pwysicaf Cymru a'i ffynhonnell fwyaf o fuddsoddiad mewnol ([Llywodraeth Cymru, 2025c](#); [Ymchwil y Senedd 2025](#)). O fis Gorffennaf 2024 i fis Mehefin 2025, roedd yr UE yn cyfrif am y gyfran fwyaf o werthoedd allforio Cymru, gan gyfrif am 56.8%, gyda'r Almaen yn cyfrif am y rhan fwyaf o hynny gyda gwerth o £2.7 biliwn, o'i gymharu â'r ail fwyaf, yr Unol Daleithiau, gyda £2.2 biliwn ([Llywodraeth Cymru, 2025d](#)).

Yr UE yw partner masnachu pwysicaf Cymru.

5. Effaith tariffau ar benderfynyddion iechyd

5.1 Tariffau ar allforion

Yn y DU a Chymru, disgwylir yn gyffredinol i'r tariff 10% ar y rhan fwyaf o allforion i'r Unol Daleithiau gael effaith **negyddol** ar farchnadoedd allforio ac economi ehangach y DU. ([NIESR, 2025](#); [Kane et al., 2025](#)). Gallai canlyniadau hyn arwain at **incwm is a cholli swyddi** wrth i'r galw leihau drwy wneud nwyddau a mewnbynnau'n ddrytach yn y wlad sy'n mewnfario ([Green et al., 2023](#); [McNamara a Labonte, 2017](#); [Trustnet Learn, 2025](#); [Furceri et al., 2020](#)). Yn y pen draw, gall hyn **effeithio ar iechyd a llesiant unigolion a chymunedau a'r rhai ar incwm is** yn benodol ([Thurston, 2025](#); [Collis, 2025](#)).

I'r gwrthwyneb, gall **dileu neu leihau tariffau allforio** wneud nwyddau'n fwy deniadol i ddefnyddwyr tramor a **chreu cyfleoedd i allforwyr** a thrwy hynny **gynyddu diogelwch swyddi a ffyniant economaidd unigolion a chymunedau**. Disgwylir i dariffau dur sy'n aros ar 25% ond yn llai na'r 50% ar gyfer gwledydd eraill a'r gostyngiad mewn tariffau ar allforion ceir fel rhan o'r EPD (yn enwedig o'i gymharu â gwledydd eraill) fod o fudd i allforwyr y DU a Chymru yn y sectorau hyn a gallant arwain at **incwm a chyflogaeth uwch** ([Jozepa and Webb, 2025](#)). Bydd newidiadau i gwtâu cyfradd tariff presennol ([Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth \(AHDB\), 2025](#)) hefyd yn golygu y bydd ffermwyr y DU a Chymru yn gallu allforio hyd at 13,000 tonnall o gig eidion i'r Unol Daleithiau, heb

dariff. Yn dilyn y cytundeb rhwng y DU ac India, bydd tariff cyfartalog India ar gynhyrchion y DU yn gostwng o 15% i 3%. Disgwylir i hyn gael **effaith gadarnhaol** gan y bydd cwmnïau Prydeinig sy'n gwerthu cynhyrchion i India yn ei chael hi'n haws gwerthu i farchnad India ([Llywodraeth y DU, 2025f](#)) a thrwy hynny **gynyddu incwm busnesau a gweithwyr**, gyda manteision dilynol i iechyd a llesiant iddyn nhw a'u teuluoedd. O dan gytundeb CPTPP, bydd bron pob allforyn nwyddau o'r DU i wledydd sy'n aelodau o CPTPP yn rhydd o dariffau. Fodd bynnag, mae cyfanswm y fasnach a ddisgwylir o dan y CPTPP yn golygu bod unrhyw effeithiau **cadarnhaol** neu negyddol yn debygol o fod yn gyfyngedig ([Webb, 2024](#)).

Mae rhai astudiaethau wedi nodi, er **bod meddyginiaethau wedi'u heithrio o dariffau'r Unol Daleithiau ar gyfer y DU ar hyn o bryd** ([Mishra et al., 2025](#); [Navarro et al., 2025](#)), **efallai nad yw deunyddiau crai**. Ar hyn o bryd mae cynhyrchion fferyllol yn rhydd o dariffau ers i'r EPD roi triniaeth ffafriol i'r DU ar dariffau, ond mae trafodaethau'n parhau ac mae'r Arlywydd Trump wedi bygwth gosod tariffau o hyd at 100% ar fewnforion cynhyrchion fferyllol ([Bloom and Hug, 2025](#)). Gallai cynhyrchion fferyllol a'r deunyddiau crai sy'n gysylltiedig â chynhyrchion fferyllol fod yn agored i dariffau uwch. Gallai hyn arwain at gostau cynhyrchu uwch i allforwyr yr Unol Daleithiau os caiff y meddyginiaethau hyn eu mewnforyo i'r DU wedi hynny, ac o ganlyniad costau uwch i fusnesau a defnyddwyr. Mae gan hyn y potensial i gael **effaith negyddol** ar **bobl â chyflyrau iechyd parhaus** a'r rhai ar **incwm is** ([Raju and Patel, 2025](#)).

Mae rhai astudiaethau wedi nodi y **bydd tariffau newydd yr Unol Daleithiau ar nwyddau'r DU yn is na rhai a gymhwyswyd i wledydd eraill**, sy'n golygu y gallai allforion y DU fod yn rhatach o gymharu â gwledydd eraill, ac y gallent gynyddu o ganlyniad ([Beck, 2025](#); [Jozepa and Webb, 2025](#)). Ar ben hynny, os bydd yr Unol Daleithiau yn cyflwyno ac yn cynnal tariffau uwch, gallai busnesau mewn gwledydd sy'n destun tariffau ad-daliadol serth yr Unol Daleithiau symud eu gweithrediadau i'r DU i gael gwell mynediad i farchnad yr Unol Daleithiau. O ganlyniad, **gallai'r DU brofi cynnydd mewn buddsoddiad tramor** ([Lilico, 2025](#)). Mae gan senario o'r fath y potensial i gael **effeithiau uniongyrchol** ac **anuniongyrchol** cadarnhaol ar dwf, swyddi, incwm a chynaliadwyedd ([Unite, 2017](#)) gydag effeithiau cysylltiedig ar iechyd a llesiant unigolion a'r gymuned ehangach.

5.2 Tariffau mewnforio

I fusnesau'r DU, gall **tariffau ar fewnforion** hefyd gael effeithiau negyddol a chadarnhaol ([Matthews, 2025](#); [Ymchwil y Senedd 2025](#); [Jozepa and Webb, 2025](#)). Gall tariffau mewnforio arwain at gostau uwch, tarfu ar y gadwyn gyflenwi, a llai o elw i fusnesau. Gall **gweithwyr** mewn sectorau yr effeithir arnynt gan dariffau mewnforio brofi **ansicrwydd swyddi a diweithdra** ([Cyrus, 2018](#)), byddai gweithwyr yn profi hyn pe bai cwmnïau'n adennill costau cynyddol trwy doriadau i gyflogaeth. Gall hyn effeithio'n **negyddol** ar eu hiechyd a'u llesiant ac arwain o bosibl at orbryder, iselder a hyd yn oed camddefnyddio sylweddau.

Fodd bynnag, gallai **dileu neu ostwng tariffau** ar nwyddau a fewnforir hefyd gael **effaith negyddol** ar **weithwyr** mewn busnesau yn y DU wrth iddynt wynebu mwy o gystadleuaeth gan fusnesau tramor ([Cyngres yr Undebau Llafur, 2018](#)). O dan yr EPD, mae'r DU a'r Unol Daleithiau wedi cytuno i ddileu tariff mewnforio o 20% ar gig eidion yr Unol Daleithiau yn ogystal â chwota cyfradd tariff cig eidion ffafrïol sy'n hafal i'r cwota allforio ar gyfer cynhyrchwyr y DU. Er gwaethaf hyn, mae'r AHDB wedi mynegi pryderon ynghylch mewnforion o doriadau premiwm gwerth uchel o'r Unol Daleithiau a allai gael effaith sylweddol ar farchnad ddomestig y DU ([AHDB, 2025](#)). Credir hefyd fod y DU mewn perygl o fewnforion cig eidion premiwm o Awstralia a Seland Newydd o ganlyniad i gytundebau masnach presennol gyda'r gwledydd hyn ([AHDB, 2025](#)).

Un effaith **gadarnhaol** bosibl o dan y CETA yw y bydd **tariffau is** ar nwyddau Indiaidd yn ei gwneud hi'n haws ac yn rhatach i fusnesau Prydain brynu cydrannau a deunyddiau a ddefnyddir mewn diwydiannau fel gweithgynhyrchu uwch neu nwyddau moethus a nwyddau traul ([Llywodraeth y DU, 2025f](#)), a **allai** arwain at **fwy o ddiogelwch swyddi i weithwyr** a'u teuluoedd.

I ddefnyddwyr, gall **dileu neu ostwng tariffau** hefyd gael effeithiau **cadarnhaol** ar unigolion a theuluoedd, yn enwedig y rhai ar **incwm isel** wrth iddynt ymateb i gystadleuaeth gynyddol a phrisiau defnyddwyr is. Er bod rhywfaint o dystiolaeth yn awgrymu bod gan ymuno â'r CPTPP y potensial i arwain at dariffau is ar amrywiaeth ehangach o gynhyrchion bwyd o aelod-wladwriaethau eraill ac felly bwyd rhatach ([Dayan and McCarey, 2021](#); [Schram et al., 2018](#)), **mae'n debygol y bydd yr effeithiau hyn yn gymedrol** o ystyried y manteision economaidd cyfyngedig o'r cytundeb ([Webb, 2024](#)). Fodd bynnag, pan fo prisiau is yn arwain at **fwyta cynhyrchion nad ydynt yn iach** fel alcohol, tybaco a bwydydd wedi'u prosesu, gall hyn gael effaith negyddol ar iechyd y boblogaeth trwy waethygu clefyd y galon, canser yr ysgyfaint a diabetes ([Siegel et al., 2016](#); [Cyrus, 2018](#); [Schram et al., 2018](#)). **I bobl ar incwm is** yn benodol, gall hyn arwain at amrywiaeth o broblemau iechyd ymhlith oedolion a phlant a gall effeithio ar eu **hiechyd corfforol a meddyliol**.

6. Astudiaethau Achos

Mae'r ddwy astudiaeth achos isod yn tynnu sylw at sut mae iechyd a thegwch yn cael eu heffeithio'n uniongyrchol ac yn anuniongyrchol gan fasnach a chytundebau masnach.

Astudiaeth achos 1: Ffermwyr Cymru a'r Cytundeb Cynhwysfawr a Blaengar ar gyfer Partneriaeth y Môr Tawel (CPTPP)

Yn dilyn ymuno â'r CPTPP, mae gan gynhyrchwyr bwyd a diod Cymru fwy o gyfleoedd i allforio i wledydd sy'n aelodau o'r CPTPP lle roeddent yn wynebu rhwystrau tariff a rhwystrau nad ydynt yn dariffau uchel o'r blaen. Mae hyn yn gallu arwain at effeithiau cadarnhaol a negyddol i ffermwyr Cymru, pobl sy'n byw mewn ardaloedd gwledig a'r boblogaeth ehangach.

Mae Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr wedi mynegi pryder ynghylch y potensial i ehangu allforion cig defaid i rai gwledydd CPTPP. Byddai'n rhaid i ffermwyr y DU gystadlu yn erbyn Awstralia a Seland Newydd sy'n brif gyflenwyr yn y rhanbarth. Mae Awstralia a Seland Newydd yn cynhyrchu i safonau lles anifeiliaid is, safonau cynhyrchu, rheoliadau amgylcheddol, hinsawdd a llafur llai llym a chost cynhyrchu is na chynhyrchwyr y DU, sy'n golygu y gallant werthu eu cynnyrch am brisiau rhatach, a allai roi mantais iddynt yn y farchnad.

Ar y llaw arall, mae cyfleoedd ar gyfer allforion i wledydd eraill yn Ne-ddwyrain Asia yn y tymor canolig i'r tymor hir. Mae Malaysia yn cynnig cyfle i gig dafad gan ei fod yn cael ei ddefnyddio'n helaeth mewn deietau Malaysia ac ar hyn o bryd mae'r wlad bron yn gwbl ddibynnol ar fewnforion. Ar hyn o bryd, nid oes gan y DU gytundeb dwyochrog â Malaysia eisoes, a fyddai'n golygu y byddai sicrhau mynediad i farchnad Malaysia yn farchnad ychwanegol i ffermwyr defaid Cymru a'r DU.

Gallai cynnydd mewn fewnforion di-dariff gan aelodau CPTPP arwain at ffermwyr y DU a Chymru yn wynebu mwy o gystadleuaeth gan gystadleuwyr tramor llawer mwy sy'n gallu manteisio ar arbedion maint a'r costau is cysylltiedig.

[Green et al., 2023](#); [Undeb Cenedlaethol yr Amaethwyr, 2022](#); [Tŷ'r Arglwyddi, 2021](#); [Corsair, 2024](#)

Astudiaeth achos 2: Mewnforion o ethanol yr Unol Daleithiau

Mae cael gwared ar dariffau mewnforio ar ethanol a gynhrychir yn yr Unol Daleithiau eisoes wedi effeithio ar iechyd a llesiant gweithwyr Prydain. Mae ethanol Prydeinig yn cael ei wneud yn bennaf o wenith porthiant, sy'n cynnal ffermwyr ar draws y DU a Chymru. Fe'i defnyddir i greu cymysgedd petrol E10 i leihau allyriadau. Ar hyn o bryd, mae gan weithfeydd bioethanol y DU y capasiti i brynu tua dwy filiwn tonnell o wenith bob blwyddyn gan ffermwyr y DU. Mae'r broses hefyd yn creu dau sgil-gynnyrch pwysig sef carbon deuocsid a bwyd anifeiliaid protein uchel.

Yr Unol Daleithiau yw cynhyrchydd ethanol mwyaf y byd. Oherwydd lefelau cynhyrchu uchel a'r costau isel cysylltiedig, mae'n gallu allforio am bris cystadleuol ar y farchnad ryngwladol. Bydd y cytundeb masnach a negodwyd yn ddiweddar rhwng yr Unol Daleithiau a'r DU yn dileu'r tariff presennol o 19% ar fewnforion ethanol i'r DU ac yn ei ddisodli â chwota cyfradd tariff di-doll o 1.4 biliwn litr.

Mae'r newidiadau tariff newydd yn golygu bod risg y bydd mewnforion ethanol o'r Unol Daleithiau am bris mwy cystadleuol yn cael eu ffafrio dros ethanol a gynhrychir yn y DU. Mae pryderon arsylwyr y diwydiant y gallai hyn gael effaith ddifrifol ar swyddi yn y DU wedi dod yn wir yn dilyn cyhoeddiad bod gwaith bioethanol mwyaf y DU yng ngogledd Lloegr yn mynd i gau ei weithrediadau o ganlyniad i'r mewnforion di-dariff o'r Unol Daleithiau.

[Collis, 2025](#); [Jack and Hooker, 2025](#); [Narwan, 2025](#)

7. Casgliad

Mae gan fasnach lawer o effeithiau cadarnhaol ar iechyd; er enghraifft, gall godi safonau byw, cynyddu incwm cenedlaethol ac unigol a chaniatáu gwell iechyd a llesiant trwy fwy o wariant ar ofal iechyd, bwyd a phenderfyniadau iechyd eraill. Fodd bynnag, gall hefyd waethgu anghydraddoldeb mewnol, gan arwain at incwm is, diweithdra a chanlyniadau iechyd gwaeth ([Cyrus, 2018](#); [Petchey a Cresswell, 2021](#)). Mae archwilio cytundebau masnach a buddsoddi cyfoes yn datgelu tensiynau lluosog rhwng nodau ac effeithiau rhyddfrydoli masnach a buddsoddiad a diogelu a hyrwyddo iechyd y boblogaeth ([Friel et al., 2015](#)).

Mae digwyddiadau diweddar wedi dangos bod negodi cytundebau masnach yn broses gymhleth, ddeinamig ac sy'n esblygu'n barhaus. Er bod llawer o'r manylion i'w cytuno o hyd, gall cynnwys (neu eithrio) **tariffau gael effaith fawr ar iechyd, llesiant a thegwch y boblogaeth yn gadarnhaol ac yn negyddol, yn uniongyrchol ac yn anuniongyrchol.**

Mae polisïau masnach yn effeithio ar yr opsiynau a'r adnoddau sydd ar gael i lunwyr polisïau iechyd. Nodwyd eisoes fod negodi masnach yn fater a gedwir yn ôl i Lywodraeth y DU. Fodd bynnag, mae gan Lywodraeth Cymru ei pholisi masnach ei hun ([Llywodraeth Cymru, 2025e](#)) wedi'i ategu gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol, sydd ei hun yn ymgorffori dull iechyd ym mhob Polisi ([Llywodraeth Cymru, 2025f](#)).

Mae mwy o dryloywder wrth lunio polisïau masnach o fudd i'r sector iechyd ac iechyd a llesiant y boblogaeth ehangach. Rhaid i lywodraethau sicrhau bod amcanion polisi iechyd a masnach yn cyd-fynd ([Barlow et al., 2022](#)), a bod angen annog buddiannau iechyd i gymryd rhan mewn llunio polisïau masnach ([Jarman, 2017](#)) fel y gellir ystyried dealltwriaeth o ganlyniadau iechyd wrth wneud penderfyniadau.

Mae Asesiad o'r Effaith ar Iechyd (HIA) yn broses fuddiol i nodi'r effaith ar iechyd, llesiant a thegwch pan fydd cytundebau masnach yn cael eu negodi ar lefel genedlaethol neu ranbarthol a gall dynnu sylw at yr effaith y gallai unrhyw dariffau, neu rwystrau, a allai fod wedi'u cynnwys ynddynt, ei chael. Dylid cynnal **HIAs ar gytundebau masnach posibl a rhai a gwblhawyd** (gyda neu heb dariffau) yn rheolaidd er mwyn nodi a gwerthuso effeithiau **cadarnhaol a negyddol** ar iechyd y boblogaeth. Ar ôl eu nodi, gellir cymryd camau gweithredu lliniaru i **leihau effaith effeithiau negyddol anfwriadol ar iechyd, llesiant a thegwch a manteisio i'r eithaf ar gyfleoedd** i sicrhau dyfodol iachach i bobl Cymru.

Atodiad

Tabl 1: Effeithiau cynyddol ar fasnach ac iechyd (addaswyd o [Gyfadrn Iechyd y Cyhoedd - Gwybodaeth Iechyd, n.d.](#); [Green et al., 2023](#))

Effeithiau uniongyrchol		Effeithiau anuniongyrchol	
Cadarnhaol +	Negyddol -	Cadarnhaol +	Negyddol -
- Cynnydd mewn argaeledd nwyddau sy'n fuddiol i iechyd (e.e. meddyginiaethau, bwyd iach) - Mynediad cynyddol at fewnforion rhatach i ddefnyddwyr ac aelwydydd sy'n elwa o brisiau is a mwy o ddewis (Adran Masnach Ryngwladol, 2018) - Gall tariffau allforio is gynyddu cyfleoedd busnes i gwmnïau Prydeinig gan arwain at fwy o ddiogelwch swyddi i weithwyr	- Cynnydd mewn argaeledd bwydydd llai iach - Gall costau uwch meddyginiaethau a chynhyrchion meddygol effeithio ar bobl â chyflyrau hirdymor a'r rhai ar incwm is - Gall tariffau ar fewnforion arwain at gostau uwch i fusnesau'r DU ac ansicrwydd swyddi posibl neu golledion swyddi i weithwyr - Gall dileu tariffau arwain at fwy o gystadleuaeth a cholli swyddi posibl i weithwyr - Gall busnesau llai wynebu mwy o gystadleuaeth gan gwmnïau tramor mwy	- Lleihau tlodi drwy gyflogaeth - Cynnydd mewn Cynnyrch Domestig Gros a datblygiadau eraill yn arwain at well gwasanaethau - Gwybodaeth gynyddol drwy gydweithrediadau academiaidd a diwydiant - Mae mwy o gydweithio rhwng gwledydd yn annog gwledydd i ymateb i'r hyn sy'n digwydd y tu allan i'w ffiniau wrth ddatblygu polisi ac ymyriadau iechyd	- Mwy o gludiant o fwy o allforion a mewnforyn masnach, gan arwain at fwy o ddefnydd o danwydd ffosil ar gyfer trafnidiaeth a datblygiad economaidd - Cynnydd posibl mewn llygredd o ganlyniad i safonau is - Newid hinsawdd, gan gynnwys sychder, llifogydd a lefelau môr yn codi o bosibl o ganlyniad i allyriadau a chludiant cynyddol - Safonau a diogelwch bwyd is yn arwain at ddeiet a maeth gwaeth

Cyfeiriadau

Agriculture and Horticulture Development Board (AHDB) (2025) Impact of UK-US deal on UK agriculture. Ar gael yn <https://ahdb.org.uk/impact-of-UK-US-deal-on-UK-agriculture>

Barlow, P; Sanap, R; Garde, A; Winters, L.A.; Mabhala, M.A. and Thow, A-M. (2022) Reassessing the health impacts of trade and investment agreements: a systematic review of quantitative studies, 2016-20. The Lancet Planetary Health 6(5), e431 – e438. DOI: [https://doi.org/10.1016/s2542-5196\(22\)00047-x](https://doi.org/10.1016/s2542-5196(22)00047-x)

Beck, M (2025) US tariffs: Background, perspectives and impact on the UK. House of Lords Library. Ar gael yn: <https://lordslibrary.parliament.uk/trump-and-us-tariffs-what-might-the-impact-be-on-the-uk/>

Bloom, D and Hug, C (2025) Britain prepares NHS drug spending hike to stave off Trump tariffs. Politico. Ar gael yn: <https://www.politico.eu/article/britain-eyes-nhs-drug-spending-hike-to-stave-off-trump-tariffs/>

British Chambers of Commerce (2025) US Trade Tariffs and the Global Economy. Ar gael yn: <https://www.britishchambers.org.uk/us-trade-tariffs-and-the-global-economy/>

Collis, J (2025) The UK-US trade deal: what will be the effects? Economics Observatory. Ar gael yn: <https://www.economicsobservatory.com/the-uk-us-trade-deal-what-will-be-the-effects>

Corsair, J (AHDB) (2024) The UK joins CPTPP. Agriculture and Horticulture Development Board (AHDB). Ar gael yn: <https://ahdb.org.uk/trade-and-policy/the-uk-joins-cptpp>

Cyrus, T (2018) Pathways from trade to health. Rev Panam Salud Publica 42; e51. Ar gael yn: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6386062/>

Dahlgren, G and Whitehead, M (1991) Policies and strategies to promote social equity in health. Background document to WHO - Strategy paper for Europe. Ar gael yn: <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2021.08.009>

Dayan and McCarey (2021) Will the NHS be on the table for a Pacific trade deal? Nuffield Trust. Ar gael yn: <https://www.nuffieldtrust.org.uk/news-item/will-the-nhs-be-on-the-table-for-a-pacific-trade-deal>

Department for International Trade (2018) International trade: the economic benefits. UK Government. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/international-trade-the-economic-benefits/international-trade-the-economic-benefits>

Employment Law Solicitors (2025) Protectionism vs Free Trade: Why Tariffs Are A Double-Edged Sword. Ar gael yn: <https://www.theemploymentlawsolicitors.co.uk/news/2025/03/05/tariffs/>

Faculty of Public Health – Health Knowledge (n.d.) Health Effects of International Trade. Ar gael yn: <https://www.healthknowledge.org.uk/public-health-textbook/medical-sociology-policy-economics/4c-equality-equity-policy/international-influence>

Friel, S; Hattersley, L; Townsend, R (2015) Trade Policy and Public Health. Annual Review of Public Health 36, p. 325 – 344. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-031914-122739>

- Furceri, D; Hannan, S.A.; Ostry, J.D.; Rose, A.K. (2020) Are tariffs bad for growth? Yes, say five decades of data from 150 countries. *Journal of Policy Modeling* 42(4), p. 850 – 859. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2020.03.009>
- Green, L; Silva, L; Fletcher, M; Petchey, L; Morgan, L; Douglas, M; Azam, S a McNamara, C (2023) Effaith ar iechyd, llesiant a thegwch y Cytundeb Partneriaeth Traws-Môr Tawel Cynhwysfawr a Chynyddol (CPTPP) ar Gymru Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru: Ar gael yn: <https://icccgsib.co.uk/adnoddau/effaith-cytundeb-partneriaeth-gynhwysfawr-a-blaengar-y-mor-tawel-cptpp-ar-iechyd-llesiant-a-thegwch-yng-nghymru/>
- Green, L; Silva, L; Petchey, L; Douglas, M; McNamara, C; Fletcher, M; Clemens, T (2024) Trade as a commercial determinant of health: The health impact of a free trade agreement on Wales. *European Journal of Public Health*. Ar gael yn https://academic.oup.com/eurpub/article/34/Supplement_3/ckae144.2293/7844950
- Hanson, I (2025) US-UK 'trade deal' falls short of expectations. *Global Trade Review*. Ar gael yn: <https://www.gtreview.com/news/global/us-uk-trade-deal-falls-short-of-expectations/>
- House of Lords (2021) UK accession to the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP): Scrutiny of the Government's Negotiating Objectives. Ar gael yn: <https://committees.parliament.uk/publications/7859/documents/81612/default/>
- Inge, S and Hug, C (2025) What is (and isn't) actually in the UK-US trade deal. *Politico*. Ar gael yn: <https://www.politico.eu/article/what-is-and-isnt-included-in-the-uk-us-trade-deal/>
- Institute for Government (2017) Non-tariff barriers. Ar gael yn: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/article/explainer/non-tariff-barriers>
- Jack, S and Hooker, L (2025) Bioethanol layoffs to start next week after rescue ruled out. *BBC Online*. Ar gael yn: <https://www.bbc.co.uk/news/articles/c24zlel2y5yo>
- Jarman, H (2017) Trade policy governance: What health policymakers and advocates need to know. *Health Policy* 121(11), p. 1105 – 1112. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2017.09.002>
- Jozepa, I and Webb, D (2025) US Trade Tariffs. *House of Commons Library*. Ar gael yn: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-10240/>
- Kane, J; Rutter, J and Pope, T (2025) Trade: Tariffs. *Institute for Government*. Ar gael yn: <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainer/trade-tariffs>
- Lester, S (2025) The "General Terms" of the U.S.-UK Trade Deal: A Few Answers, Still Lots of Questions. *International Economic Law and Policy Blog*. Ar gael yn: <https://ielp.worldtradelaw.net/2025/05/the-general-terms-of-the-us-uk-trade-deal.html>
- Lilico, A (2025) Could Trump's tariffs be good for the UK? Don't bet on it. *CapX, Centre for Policy Studies*. Ar gael yn: <https://capx.co/could-trumps-tariffs-be-good-for-the-uk>
- Matthews, A (2025) US tariffs 'painful' for some but 'opportunities' for others. *BBC Online*. Ar gael yn: <https://www.bbc.co.uk/news/articles/cg41l00eg5go>
- McNamara, C and Labonté, R (2016) Trade, Labour Markets and Health: A Prospective Policy Analysis of the Trans-Pacific Partnership. *International Journal of Health Services* 47(2), p. 277-297. DOI: <https://doi.org/10.1177/0020731416684325>

- Mishra, M; Erman, M and Wingrove, P (2025) Drugmakers brace for Trump tariffs, while weighing numerous other worries. Reuters. Ar gael yn: <https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/drugmakers-brace-trump-tariffs-with-production-shifts-2025-04-24/>
- Narwan, G (2025) How US-UK trade deal could bring about collapse of huge renewable energy plant in Hull. Sky News. Ar gael yn: <https://news.sky.com/story/vivergo-how-us-uk-trade-deal-could-bring-about-collapse-of-huge-renewable-energy-plant-in-hull-13411833>
- National Farmers' Union (2022) Written evidence submission from National Farmers' Union (TPP0023). UK Parliament. Ar gael yn: <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/111186/pdf/>
- Navarro, C; Revis, J.F.; Delhouille, S and Tovar, M (2025) US Tariffs and the Life Science industry – an update. Healthcare & Life Sciences Blog, Baker McKenzie. Ar gael yn: <https://healthcarelifesciences.bakermckenzie.com/2025/05/02/us-tariffs-and-the-life-science-industry-an-update/>
- NIESR (2025) High US Tariffs Could Knock UK GDP Growth Close to Zero Next Year. Ar gael yn <https://niesr.ac.uk/news/high-us-tariffs-could-knock-uk-gdp-growth-close-zero-next-year>
- Petchey, L a Cresswell, K (2021) Beth allai cytundebau masnach ar ôl Brexit ei olygu i iechyd y cyhoedd yng Nghymru? Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru. Ar gael yn: <https://icccgsib.co.uk/adnoddau/what-could-post-brexite-trade-agreements-mean-for-public-health-in-wales/>
- Raju, R and Patel, Y.A. (2025) Impact of Recent US Tariffs on UK Medical Device and Biotech Companies. Medilink North of England and MHA Baker Tilly International. Ar gael yn: <https://medilink.co.uk/recent-us-tariffs-2025/>
- Schram, A; Ruckert, A; VanDuzer, J.A.; Friel, S; Gleeson, D; Thow, A.M.; Stuckler, D and Labonte, R (2018) A conceptual framework for investigating the impacts of international trade and investment agreements on noncommunicable disease risk factor. Health Policy and Planning. 33; 123-136. DOI: <https://doi.org/10.1093/heapol/czx133>
- Ymchwil y Senedd (2025) Taro bargaen: Archwilio masnach rhwng Cymru a'r UDA. Senedd Cymru Ar gael yn: <https://ymchwil.senedd.cymru/erthyglau-ymchwil/taro-bargaen-archwilio-masnach-rhwng-cymru-a-r-uda/>
- Siegel, K.R.; Bullard, K.M.; Imperatore, G; Kahn, H.S.; Stein, A.D.; Ali, M.K.; Narayan, K.M. (2016) Association of Higher Consumption of Foods Derived From Subsidized Commodities With Adverse Cardiometabolic Risk Among US Adults. JAMA Internal Medicine 176(8), p. 1124 – 1132. DOI: <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2016.2410>
- Silva, L a Petchey, L (2023) Sut y gallai cytundebau masnach rhyngwladol helpu neu lesteirio llesiant cenedlaethau'r dyfodol yng Nghymru? Archwilio effeithiau posibl y CPTPP ar lesiant a'r cyfleoedd ar gyfer cytundebau masnach yn y dyfodol i gefnogi economi llesiant Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru: Ar gael yn: <https://icccgsib.co.uk/adnoddau/sut-y-gallai-cytundebau-masnach-rhyngwladol-helpu-neu-lesteirio-llesiant-cenedlaethau-dyfodol-yng-nghymru/>
- Thurston, A (2025) How will President Trump's global tariffs impact UK businesses? MHA. Ar gael yn: <https://www.mha.co.uk/insights/how-president-trumps-global-tariffs-impact-uk-business>

Trades Union Congress (2018) Comprehensive and Progressive Transpacific Partnership Submission to the Department for International Trade: Submission to the Department for International Trade. Ar gael yn: https://www.tuc.org.uk/sites/default/files/TUC%20CPTPP%20consultation%20final%20response_0.pdf

Trustnet Learn (2025) The economic impact of tariffs: Who wins and who loses? Ar gael yn: <https://www.trustnet.com/investing/13444541/the-economic-impact-of-tariffs-who-wins-and-who-loses>

UK Government (2024a) UK to join CPTPP by 15 December. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/news/uk-to-join-cptpp-by-15-december>

UK Government (2024b) Impact assessment of the UK's accession to the CPTPP executive summary. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/cptpp-impact-assessment/impact-assessment-of-the-uks-accession-to-the-cptpp-executive-summary-web-version>

UK Government (2025a) The UK's trade agreements. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/collections/the-uks-trade-agreements>

UK Government (2025b) Landmark economic deal with United States saves thousands of jobs for British car makers and steel industry. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/news/landmark-economic-deal-with-united-states-saves-thousands-of-jobs-for-british-car-makers-and-steel-industry>

UK Government (2025c) UK-US trade deal kicks into gear: immediate tariff cuts for UK auto and aerospace sectors. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/news/uk-us-trade-deal-kicks-into-gear-immediate-tariff-cuts-for-uk-auto-and-aerospace-sectors>

UK Government (2025d) UK concludes trade deal with India. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/news/uk-signs-trade-deal-with-india>

UK Government (2025e) UK-EU Summit - Common Understanding. Ar gael yn: <https://www.gov.uk/government/publications/ukey-summit-key-documentation/uk-eu-summit-common-understanding-html>

UK Government (2025f) Prime Minister secures thousands of British jobs and £6 billion in investment and export wins as historic trade deal with India signed. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/deddf-llesiant-cenedlaethaur-dyfodol-cymru-2015-yr-hanfodion-html>

UK Parliament (2022) Written evidence submission from National Farmers' Union (TPP0023). Ar gael yn: <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/111186/pdf/>

Unite (2017) Written Evidence submitted by Unite the Union (TER0261). UK Parliament. Ar gael yn: <https://committees.parliament.uk/writtenevidence/78430/html/>

Webb, D (2024) The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership (CPTPP). House of Commons Library. Ar gael yn: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9121/>

Llywodraeth Cymru (2023) Y DU yn dod yn aelod o Bartneriaeth Gynhwysfawr a Blaengar y Môr Tawel: Safbwynt Llywodraeth Cymru. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/bartneriaeth-gynhwysfawr-a-blaengar-y-mor-tawel-safbwynt-llywodraeth-cymru>

Datganiad Ysgrifenedig Llywodraeth Cymru (2025a): Cytundeb Ffyniant Economaidd

rhwng y DU a'r Unol Daleithiau. Llywodraeth Cymru. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-cytundeb-ffyniant-economaidd-rhwng-y-du-ar-unol-daleithiau>

Datganiad Ysgrifenedig Llywodraeth Cymru (2025b): Cyhoeddiad gan Lywodraeth y DU am Gytundeb Masnach Rydd rhwng y DU ac India. Llywodraeth Cymru. Ar gael yn <https://www.llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-cyhoeddiad-gan-lywodraeth-y-du-am-gytundeb-masnach-rydd-rhwng-y-du-ac-india>

Datganiad Ysgrifenedig Llywodraeth Cymru (2025c): Uwchgynhadledd yr UE a'r DU. Llywodraeth Cymru. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/datganiad-ysgrifenedig-uwchgynhadledd-yr-ue-ar-du>

Llywodraeth Cymru (2025d) Masnach nwyddau rhyngwladol Cymreig: Gorffennaf 2024 i Mehefin 2025 (prif ddata). Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/masnach-nwyddau-rhyngwladol-cymreig-gorffennaf-2024-i-mehefin-2025-prif-ddata-html>

Llywodraeth Cymru (2025e) Polisi Masnach Ryngwladol. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/polisi-masnach-ryngwladol>

Llywodraeth Cymru (2025f) Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015: yr hanfodion. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/llesiant-cenedlaethau-y-dyfodol-deddf-hanfodol-html>

Sefydliad Iechyd y Byd (2024) Determinants of health. Ar gael yn: <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/determinants-of-health>

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Iechyd Cyhoeddus
Cymru
Public Health
Wales

Iechyd Cyhoeddus Cymru
Rhif 2 Capital Quarter
Stryd Tyndall
Caerdydd CF10 4BZ
Ffôn: +44 (0)29 2022 7744

icc.gig.cymru

E-bost: generalenquiries@wales.nhs.uk

X @IechydCyhoeddus

f /IechydCyhoeddusCymru